

Izkušnje pri usklajevanju gozd-divjad na Notranjskem

Experiences in Forest-Game Harmonization in Notranjska

Franc PERKO¹

Izvleček:

Perko, F.: Izkušnje pri usklajevanju gozd-divjad na Notranjskem; *Gozdarski vestnik*, 75/2017, št. 10. V slovenščini z izvlečkom v angleščini, cit. lit. 18. Prevod Breda Misja, jezikovni pregled slovenskega besedila Marjetka Šivic.

V prispevku je opisan razvoj jelenjadi na snežniško-javorniškem masivu od njenega obilja do sredine 19. stoletja, njenega zatrtja po zemljiški odvezi in ponovne naselitve konec 19. in v začetku 20. stoletja ter njen ponovni vzpon in njena širitev. Hkrati vključuje negativen vpliv rastlinojede divjadi, predvsem jelenjadi, na naravno obnovo jelovo-bukovih gozdov in rezultate spremljanja objedanja gozdnega mladja ter potek usklajevanja odnosov med gozdarstvom in lovstvom območja.

Ključne besede: jelenjad, gozdno mladje, objedanje, jelovo-bukovi gozdovi, Snežnik, Javornik, Postojnsko gozdnogospodarsko območje, Notranjsko lovskogojitveno območje

Abstract:

Perko, F.: Experiences in Forest-Game Harmonization in Notranjska; *Gozdarski vestnik* (Professional Journal of Forestry), 75/2017, vol 10. In Slovenian, abstract in English, lit. quot. 18. Translated by Breda Misja, proofreading of the Slovenian text Marjetka Šivic.

The article describes the development of the deer on Snežnik-Javornik mountain massif from their abundance until the middle of the 19th century, their suppression after the payment for land, their renewed introduction at the end of the 19th and the beginning of the 20th century, and their repeated rise and expansion. At the same time, it includes the negative impact of the herbivorous game, above all the deer, on the natural regeneration of the fir-beech forests, the results of monitoring of gnawing at the bark of forest saplings, and the process of harmonization of relations between forestry and hunting in the area.

Key words: deer, forest saplings, gnawing, fir-beech forests, Snežnik, Javornik, Postojnska forest management area, Notranjska hunting and breeding ground

1 UVOD

Slovenske gozdove pestijo številne nadloge. Ena od njih je onemogočena ali otežena naravna obnova gozdov zaradi negativnega vpliva preveč številnih populacij rastlinojedov. Najbolj pereč problem neuskklajenosti odnosov med gozdom in prostoživečimi živalskimi vrstami je v predelu dinarskih jelovo-bukovih gozdov (GGO Postojna, Kočevje, Novo mesto, Ljubljana) (ZGS, 2012 str. 74), kar potrjujejo tudi analize poškodovanosti gozdnega mladja zaradi rastlinojede divjadi v letih 2010 in 2014 (Hafner in sod., 2016).

Mogoče je prav, da se ozremo v preteklost in podoživimo pot, ki so jo opravili na Postojnskem gozdnogospodarskem območju pri usklajevanju odnosov gozd-divjad v drugi polovici 20. stoletja.

Mogoče bodo te izkušnje olajšale najti ugodno rešitev za gozd in divjad tudi v zdajšnjih, za gozd in gozdarstvo tako neprijetnih časih.

2 OD OBILJA DIVJADI DO IZGINOTJA POSAMEZNIH VRST

Razsežni gozdni nenaseljeni predeli notranjskih gozdov so bili od nekdaj zatočišče tudi tistih živalskih vrst, ki za razvoj potrebujejo obsežne areale.

Janez Vajkard Valvasor je takole opisal svoje vtise o lovu na divjad v gozdovih visokega krasa v Slavi vojvodine Kranjske: »Znamenito pa je da na Kranjskem uplenjajo jelene, medvede in merjasce, tako težke in velike, da se z divjadjo drugih pokrajin rimskega cesarstva in Češkega niti primerjati ne morejo. Jaz sam se nimam za lovca in tudi nimam

¹ Mag. F. P., Slivice 34, SI-1381 Rakek, Slovenija. franc.v.perko@amis.net

posebnega lovskega znanja, ker nisem bil lovec niti v mladih letih, kaj šele sedaj, ko se že staram, vendar je prav gotovo, da so jeleni in medvedje pa tudi črna divjad v naši deželi mnogo večji kakor v mnogih drugih deželah. To so mi potrdili visoki gospodje, ki so izborni lovci, pa tudi navadni lovci po poklicu, ne samo domačini, temveč tudi tujci, ki se temu niso mogli dovolj načuditi.« (Simonič, 1977, str. 223).

Franc Anton pl. Steinberg v knjigi Temeljito poročilo o na Notranjskem ležečem Cerkniškem jezeru, natisnjeni leta 1758, poleg lova na jezeru, kjer ni manjkalo številne pernate divjadi (nanj so prileteli celo labodi), opisuje tudi lov in divjad na Javorniku. Da jelenjad ni bolj pogosta, Steinberg (2015, str. 58) krivi obilico snega, premajhno skrb za to divjad, veliko so jih postrelili divji lovci, veliko škode pa so jim povzročale velike zveri, risi in volkovi. »Iz tega je pač razvideti, da čeravno tukaj na jelene ne naletimo v tako veliki množini kot v drugih krajih, pa so vendar nenavadno veliki, o čemer priča to rogovje, ki ga je knez Anton pl. Eggenberg poslal v Gradec svojemu gospodu očetu Sigfridu kot velikemu ljubitelju lova in ga je le-ta potem poslal naprej na Dunaj Njegovemu cesarskemu veličanstvu kot nekaj prav posebnega. Nadalje najdemo na tem hribovju in v gozdu, ki raste na njem, medvede, volkove, rise, divje svinje, srne, zajce, lisice, divje mačke, kune, dihurje, kakor tudi veliko množino podlasic. Veliko perutnine, kot so divji petelini, divje kure in gozdni jerebi, ki jih je tukaj v izobilju, potem tu najdemo različne vrste divjih golobov, ki se zadržujejo v skalah, jamah in votlinah tega hriba Javornika, pa tudi v votlih deblih, ter jih streljajo deloma v gozdu, deloma pa tudi na prostem.« (Steinberg, 2015, str. 59). Tiste čase na Javorniku ni manjkalo jelenjadi, srnjadi, medvedov, risov in volkov. Gotovo je bilo divjadi teh vrst obilo tudi na širšem območju snežniškega masiva.

Kronist gospostva Snežnik H. Schöllmeyer-Lichtenberg piše v kroniki gradu Snežnik: »Na začetku 19. stoletja je bilo na gospostvu Snežnik in v njegovi okolici še zelo veliko jelenjadi. Stari gozdar Satran mi je pogosto pripovedoval, kako je v letih 1846/47 videval po notranjskem hribovju trope jelenjadi, ki so šteli po 30 do 40 kosov.« (Schollmayer – Lichtenberg, 1998, stran 69).

Po marčni revoluciji leta 1848, ki je prinesla zemljiško odvezo in osebno svobodo, so se začeli za divjad hudi časi. Podložniki, ki doslej niso imeli pravice do lova, so začeli loviti. »Kot vemo, je v tem letu postal lov prost za vsakogar; tako je bilo do objave Lovskega patenta v letu 1849 in ustrezne Odredbe leta 1852. Revolucionarno leto 1848 je, kakor povsod po Kranjskem, tudi na gospostvu Snežnik, zadalo jelenjadi smrtni udarec. Jelenjad so povsod streljali in prodajali njeno meso po smešno nizkih cenah, na primer v Ljubljani po 8 novih krajcarjev za funt. Nekaj glav jelenjadi se je ohranilo vse do konca šestdesetih let devetnajstega stoletja. Ko so tudi te postrelili, ni nikogar več zanimalo vzdrževanje staleža visoke divjadi. Do leta 1875 so še sledili posamezne košute – potem pa jelenjadi v snežniških gozdovih res ni bilo več.« (Schollmayer – Lichtenberg, 1998, str. 69). Simonič (1977, str. 223) ugotavlja: »In prav zato, ker je moral naš človek stoletja dolgo zatajevati prirojeno lovsko strast in se lovov tujih gospodov udeleževati kvečjemu kot gonjač, je ta strast zagorela s tem hujšim plamenom.« Kako močno rogovje je takrat imela jelenjad, priča rogovje dveh uplenjenih jelenov iz snežniškega gospostva, ki je zdaj v lovskem muzeju v Bistri: prvega jelena z 10,5 kg težkim rogovjem je kar z okna uplenil grof Lichtenberg, drugega z 11,7 kg pa nadgozdar Brunner. Tako močnega rogovja niso po tem uplenili nikoli več ne tu ne drugod po Sloveniji (Simonič, 1977, str. 223).

Vse tekmovanje, kdo bo več uplenil, ali kmetje ali graščinski, je na snežniškem območju pripeljalo skoraj do iztrebljenja jelenjadi in popolnega zatrtja risa, mnogokje na ozemlju zdajšnje Slovenije (razen Kočevske in Notranjske) pa tudi do zatrtja medveda.

To je bilo tudi obdobje postopnega urejanja gospodarjenja s snežniškimi gozdovi (1864–1906). Z obsežnimi sečnjami so oblikovali mlajše sestoje, kjer je prevladovala jelka, ki se je pred tem uspešno pomladila in ob skoraj iztrebljeni jelenjadi preraščala v višino in oblikovala pretežno jelove sestoje (Perko, 1978, 1985).

3 VELEPOSESTNIKI ZAČNEJO PONOVRNO NASELJEVATI JELENJAD

Ko se je novi lovski sistem, uveden v naše kraje (1870), dodobra utrdil in ko so bili odpravljeni

servituti, so notranjski veleposestniki začeli razmišljati o ponovni naselitvi jelenjadi. Leta 1895 so postavili prvo oboro za jelenjad ob gradu Hasberg pri Planini in jo naselili s karpatsko jelenjadjo (Simonič, 1977, str. 224). Leta 1899 so zgradili oboro tudi na snežniškem gospostvu v revirju Leskova dolina, jelenjad pa so dobili iz lovišča Jasnitz v Mecklemburgu (Simonič, 1977, str. 224, Schollmayer-Lichtenberg, 1998, str. 69). Ta obora je kmalu po zgraditvi, predvsem v času »ruka«, začela privabljati prostoživečo jelenjad, ki je preživela brezobziren lov v drugi polovici devetnajstega stoletja, pa tudi jelenjad, ki je pogosto uhajala iz obore pri Planini. Končno so leta 1902 postavili še oboro na Windischgraetzovi posesti v revirju Javornik (Simonič, 1977, str. 224). Domorodno jelenjad, ki je prihajala, so zlahka prepoznali po večji telesni rasti in močnejšem rogovju. Ker je jelenjad pogosto uhajala, so leta 1904 opustili oboro pri Planini in preostala dva jelena prodali snežniški graščini za oboro v Leskovi dolini. Oboro v Javorniku so opustili leta 1906 in vso jelenjad izpustili na prostost. Iz preostale domorodne jelenjadi ter jelenjadi ubežnikov iz obore pri Planini ter v Javornikih izpuščene jelenjadi se je začela številčnost prostoživeče jelenjadi večati. Ob »ruku« je k obori v Leskovi dolini prihajalo vse več prostoživečih jelenov in košut, ki so jih tudi vse pogosteje videvali in sledili v gozdovih. Zato so leta 1907 tudi lastniki obore v Leskovi dolini sklenili jelenjad, katere številčnost se je medtem povečala na 74 glav (30 jelenov in 44 košut), izpustiti (Simonič, 1977, str. 224).

3.1 Jelenjad je vse pogostejša in se začne širiti

Leta 1910 so jelenjad opazali že po vsem snežniškem lovišču in v okolici. Leta 1919 so njeno število ocenili na 300 glav (Simonič, 1977, str. 224). Simonič (1977, str. 224) sodi, da se je po vzpostavitvi meje med Italijo in Jugoslavijo, ki je potekala preko snežniško-javorniškega masiva (preko središča populacije jelenjadi), zaradi nemira (gradnja cest in postojank ob meji, vojaščina ob meji), začela izseljevati in se širiti v gozdove Krima, Mokrca, Loškega Potoka in na Kočevsko, razširila se je po vseh gozdovih visokega krasa.

Snežniško-javorniške gozdove zato danes po pravici imenujemo zibelko slovenske jelenjadi (Simonič, 1977, str. 224).

4 ZGODOVINSKI PREGLED SPREMLJANJA VPLIVA RASTLINOJEDE DIVJADI NA GOZD

4.1 Negativni vplivi preveč namnožene populacije jelenjadi se kažejo pri jelenjadi in v gozdu

Gospodarjenje, ki je bilo usmerjeno, da bi ne glede na naravne možnosti okolja imeli čim več trofejne divjadi (to so predvsem tiste vrste, ki imajo rogovje), je eden izmed temeljnih vzrokov za nezavidljivo stanje gozda in rastlinojede divjadi. Dolgoletno gospodarjenje z jelenjadjo in srnjadjo z edinim ciljem nenehno povečevati njuno številčnost ne glede na zmožnosti okolja, je pripeljalo v slepo ulico (Simonič, 1982). Nekdaj tudi več kot 30 kg težki srnjaki sedaj so tehtali le še okrog 16 kg. Še hujše so bile posledice pri jelenjadi. V času od leta 1910 do 1940 je nad 180 kg tehtalo kar 85 % v nekdanjih grajskih loviščih na Snežniku uplenjenih jelenov, v času 1963 do 1969 nad 180 kg težkih jelenov sploh ni bilo več (sedaj so vzeti podatki za gojitveno lovišče Jelen, ki pokriva tudi celotno območje, ki so ga prej pokrivala graščinska lovišča), pač pa jih kar 65 % tehta manj kot 130 kg. Med leti 1970 in 1975 pa je tehtalo pod 130 kg že 77 % jelenjadi. (Simonič, 1977, str. 227) Podobni negativni trendi so bili tudi pri teži rogovja. Poleg prenaseljenosti so na to verjetno vplivale tudi iz drugih okolij vnesene drugačne populacije jelenjadi.

Hkrati z nazadovanjem razvitosti jelenjadi so se v vse hujši obliki začele pojavljati poškodbe, ki jih je divjad prizadela svojemu življenjskemu okolju. Jelenjad, skupaj s srnjadjo, je začela v vse večji meri objedati drevesno mladje, dokler ni na velikih površinah onemogočila naravne obnove gozdov.

Prvi je o poškodbah na gozdnem mladju na območju Snežnika, ki jo je povzročala jelenjad, poročal Kindler že leta 1951 (Kindler, 1951). Kindler je zapisal: »V revirjih Jurjeva dolina, Mašun in Leskova dolina, ki ležijo na področju

Snežnika, se je jelen zelo razmnožil in povzročal veliko škodo, v glavnem z objedanjem popja in odgnanih poganjkov jelke. Tudi zastopniki Gozdarskega inštituta Slovenije, ki se večkrat mudijo v gozdnem masivu Snežnik-Javornik, so uvideli, da škoda po jeleni presega vsako pričakovanje.» (str. 246). Kindler nadaljuje: »Škoda zaradi objedanja popja in poganjkov obstoji v glavnem v oviranju naravnega in umetnega pomlajevanja, v izgubi prirastka in oslavljenju rastline, poslabšanju tal in zaraščanju s plevelom.« (1951, str. 247).

Dobro desetletje potem ni bilo slišati o težavah pri obnovi gozdov. Po letu 1960 pa se ponovno srečamo s to težavo. Prve pisne polemike glede prevelike številčnosti rastlinojede divjadi so se pojavile v začetku šestdesetih let (med Gozdnim gospodarstvom Postojna in Gojitvenim loviščem Jelen Snežnik). V letu 1965 je bila za dokazovanje vpliva rastlinojede divjadi na naravno pomlajevanje postavljena prva, en hektar velika ograjena gozdna površina, kmalu za njo pa so bile postavljene še druge, ki naj bi prav tako dokazale preveč intenziven vpliv rastlinojede divjadi na obnovo jelovo-bukovih gozdov na območju Snežnika. V nekaj letih je bilo že mogoče opaziti jasno razliko med ograjeno in neograjeno površino, ne le glede mladja drevesnih vrst, ampak tudi glede preostalih rastlinskih vrst (Perko, 2002).

4.2 Leta 1969 se začne analitično spremljanje vpliva rastlinojedov na naravno obnovo

V letu 1969 je bilo v sodelovanju z Gozdarskim inštitutom Slovenije v snežniških in javorniških gozdovih postavljenih 64 parov ploskev, velikosti 7 x 7 m. Vsak par sta tvorili ena ograjena in poleg neograjena kontrolna ploskev, ki je bila diskretno označena le s količki. Podatke rednih meritev so leta 1977 obdelali, potrdili so že na oko vidno katastrofalno stanje in dokazali, da je odločilen razlog neobnavljanja jelovo-bukovih gozdov negativen vpliv preveč številne rastlinojede divjadi (Perko, 1977). Medtem ko se je na ograjenih ploskvah število mladja povečalo (rastišče 1 indeks 110, rastišče 2 indeks 113), se je na neograjenih občutno zmanjšalo (indeks 52 oziroma 48). Celotna (skupna) višina mladovja, ki se je v sede-

mletnem obdobju povečala na ograjenih ploskvah (rastišče 1 indeks 190, rastišče 2 indeks 193), se je na neograjenih zmanjšala (indeks 79 na obeh rastiščih). Koeficient objedanja Q (Veselič, 1978) je pokazal, da je v obravnavanem sedemletnem obdobju rastlinojeda divjad pojedla 1,27-krat toliko mladja jelke (1,19-krat gorskega javorja, 1,14-krat mladja bukve, 0,94-krat mladja gorskega bresta, 0,98-krat mladja preostalih listavcev, 0,45-krat mladja smreke), kot ga je v tem času prirastlo (Perko, 1982). Ob pregledu poprečnih koeficientov objedanja za mladje posameznih drevesnih vrst nam postane povsem razumljivo to, kar je tudi na terenu več kot opazno, namreč dejstvo, da je regeneracija vseh drevesnih vrst (razen morda smreke) na širokem področju, ki ga je raziskava zajela, povsem nemogoče (Perko, 1982, str. 137).

Tako se je drugim negativnim vplivom na naravno obnovo jelovih in bukovih gozdov v masivu Snežnika in Javornika (Gašperšič, 1974) v zadnjih desetletjih pridružil še negativen vpliv preveč številne rastlinojede divjadi.

5 GOZDARJI IN LOVCI IŠČEJO SKUPNO POT

5.1 Leta 1973 je bilo osnovano Notranjsko lovskogojitveno območje

Negativni pojavi pri divjadi (jelenjadi, srnjadi) in v okolju (v gozdovih in na polju) so leta 1969 napotili napredne lovce in gozdarje k iskanju skupne rešitve iz nastalega položaja. Kmalu je postalo jasno, da ne bo mogoče doseči izboljšanja ločeno po posameznih loviščih, brez jasno postavljenih ciljev za širše ekološko zaokroženo območje in njegovo enotno populacijo jelenjadi (Simonič, 1982, str. 174). Po včasih kar burnih razpravah je bilo leta 1973 osnovano Notranjsko lovskogojitveno območje s površino 106.220 ha. Vanj je bilo poleg gojitvenega lovišča Jelen Snežnik (27.585 ha) vključenih še osemnajst lovišč lovskih družin (78.633 ha). Na tem območju se je že leta 1974, dve leti pred sprejetjem Zakona o varstvu, gojitvi in lovu divjadi (1976, ki je območja uzakonil), začelo enotno načrtovanje posegov v populacijo jelenjadi in njeno življenjsko okolje (Simonič, 1982).

Temeljni cilj območnega gospodarjenja z jelenjadjo je bil: Uskladiti populacijo jelenjadi z njenimi življenjskimi možnostmi na območju zato, da bi zagotovili trajni obstoj gozda in nemoteno izpolnjevanje vseh njegovih družbeno pomembnih funkcij, med katerimi je tudi zagotovitev trajno nemotenega obstoja vseh vrst prosto živečih divjih živali vključno z jelenjadjo (Simonič, 1979, str. 1). To je bil tudi začetek uvajanja kontrolne metode pri gospodarjenju z divjadjo.

5.2 Prvi družbeni dogovor je bil sklenjen v začetku leta 1976

Neskladje med kmetijstvom, gozdarstvom in lovstvom se je naglo večalo in sledilo je spoznanje, da je rešitev le v združenem, strokovnem in enotnem delovanju. K temu je gozdarje silil sam sistem spreminjanja in potrjevanja gozdnogospodarskih načrtov ter potrebe po usklajevanju med lovnim in gozdnim gospodarjenjem. Izkoristili so možnosti sistema družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja, v katerem imajo vsi zainteresirani za gospodarjenje z gozdom in divjadjo enakopravno možnost dogovarjanja o skupnih ciljih širšega družbenega pomena.

Prav tako se je na temelju novih spoznanj v lovstvu, da celotno snežniško-javorniško območje naseljuje enotna populacija jelenjadi, ki je zaozročena ekološka celota, oblikovalo Notranjsko lovskogojitveno območje. Tako je bil ob pozornosti širše javnosti in nadzoru vseh zainteresiranih 31. januarja 1976 podpisan Družbeni dogovor o skupnih in enotnih ukrepih za ohranitev in gojitev jelenjadi in medveda ter ohranitvi njenega življenjskega prostora na območju Snežniško-Javorniškega masiva (Perko, 2002). Dogovor so podpisale lovske organizacije, gozdarstvo, kmetijsko-zemljiške skupnosti občin Cerknica, Ilirska Bistrica in Postojna ter vse tri občinske skupščine (Cerknica, Ilirska Bistrica in Postojna). Družbeno dogovarjanje in samoupravno sporazumevanje je na postojnskem gozdnogospodarskem območju (oziroma lovskogojitvenem območju) zaživelo še pred sprejemom zakona o gojitvi, varstvu in lovu divjadi in upravljanju z lovišči, ki je udeležil lovskogojitvena območja in dogovarjanje v njem. V skladu z novim lovskim zakonom (Zakon o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju

lovišč, sprejet 26. 10. 1976, začetek veljavnosti 5. 11. 1976) je bilo treba družbeni dogovor samo še dopolniti tudi z drugimi vrstami divjadi.

5.3 Usklajevanje odnosov med gozdarstvom in lovstvom ni potekalo brez zapletov

O resnosti stanja gozda in divjadi notranjskega lovskogojitvenega območja ter političnih razsežnosti te problematike dokazuje nekaj dejstev (Perko, 2002).

- K ograjenim ploskvam (zlasti tisti prvi in najbolj dostopni v Zverinjaku, osnovani leta 1965) so gozdarji vodili ljudi, da bi jih prepričevali o resnosti stanja.
- 4. marca 1980 je strokovna komisija Republiškega komiteja za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano obravnavala in sprejela spremembo postojnskega območnega gozdnogospodarskega načrta za obdobje 1971–1980, ker ni bil v zadovoljivi meri izpolnjen eden izmed temeljnih pogojev za njegovo uresničevanje, to je obnova gozdov. Sprememba načrta je bila v postopku od začetka leta 1979.
- 27. marca 1980 je na svoji seji Svet za varstvo okolja pri predsedstvu republiške konference Socialistične zveze delavnega ljudstva (SZDL) v točki dnevnega reda z naslovom Nekatera aktualna vprašanja v zvezi z zaščito velikih gozdnih sestojev obravnaval problematiko konfliktov pri rabi Pohorja za zimsko rekreacijo in neusklajenost med rastlinojedi in rastlinstvom v notranjskem lovskogojitvenem območju. Do republiške konference SZDL je prišla ta problematika z notranjske medobčinske gospodarske zbornice prek komisije za varstvo okolja pri republiški gospodarski zbornici. Svet za varstvo okolja pri RK SZDL je sklenil, da je nujno treba doseči uskladitev odnosov med gozdom in divjadjo, da mora usklajevanje potekati predvsem na območju in da je s sprejemom te tematike v dnevni red priznana resnost težave.
- 1. aprila 1980 je komisija za potrjevanje načrtov gospodarskih enot pri Republiškem komiteju za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano obravnavala pet načrtov gospodarskih enot postojnskega gozdnogospodarskega območja. Trije

načrti (GE Racna gora, GE Požarje, GE Javorje) pripadajo območju z veliko neusklajenostjo odnosov med gozdom in divjadjo, zaradi trenutno onemogočene ali otežene obnove so predvideli manj obsežne sečnje kot v prejšnjem obdobju. Komisija je pozitivno ocenila načrte, vendar je predlagala, naj republiški komite načrtov ne potrdi, ker bi tako legaliziral tedanjo stopnjo neusklajenosti. Komisija je tudi sklenila, da bo z resnostjo stanja na postojnskem gozdnogospodarskem območju seznanila predsednika Republiškega komiteja za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Komisija je predlagala, naj Gozdno gospodarstvo Postojna, dokler se stanje ne spremeni, z gozdovi gospodari po letnih načrtih.

- 16. aprila 1980 so predstavniki Gozdnega gospodarstva Postojna (Janez Sedej, direktor delovne organizacije, Tone Simonič, direktor TOZD gojitvenega lovišča Jelen Snežnik, Franc Perko, vodja sektorja za gojenje in načrtovanje pri gozdnem gospodarstvu) skupaj s predsednikom Medobčinske konference SZDL Postojna g. M. Primcem obiskali predsednika predsedstva SR Slovenije g. Viktorja Avblja, da bi ga seznanili s problematiko neusklajenosti v odnosih med gozdom in divjadjo ter pri tem nastajajočimi težavami. Pri razgovoru sta sodelovala tudi predsednik skupščine Lovske zveze Slovenije g. Lojze Briški in g. Šuler. Po uvodnih razlagah je g. Avbelj dejal, da je seznanjen s problematiko, da pa ni vedel, da je stanje tako resno in da je treba doseči uskladitev in ohranitev gozda in divjadi. Zadolžil je Lovsko zvezo Slovenije, naj si prizadeva za uskladitev odnosov med rastlinojedo divjadjo in rastlinstvom v gozdovih notranjskega lovskogojitvenega območja.
- 29. aprila 1980 je predsednik skupščine Lovske zveze Slovenije g. L. Briški v dogovoru s predsednikom republiškega komiteja za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano g. Ivom Marenkom v Loški dolini sklical problemski posvet o usklajevanju odnosov med gozdom in divjadjo. Poleg sklicateljev so bili vabljeni na posvet in so se ga tudi udeležili predstavniki vseh treh Zvez lovskih družin (Cerknica, Ilirska Bistrica in Postojna), SIS (Samoupravna interesna

skupnost za gozdarstvo) območja in Gozdnega gospodarstva Postojna. Sklepe s posveta lahko strnemo v naslednje misli, ki bodo vodilo za nadaljnje delo v notranjskem lovskogojitvenem in gozdnogospodarskem območju (Perko, 2002, str. 238):

- na območju še niso dosegli usklajenosti, zato je treba nadaljevati z večjimi posegi v populacijo rastlinojedov in večjimi vlaganji v izboljšanje okolja,
- nadaljevati je treba z dosedanjo usmeritvijo usklajevanja, ki poteka na podlagi družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja,
- z usklajevanjem je treba nadaljevati, da bi omogočili trajnost vseh vlog gozda in s tem tudi divjadi. Za trajnost si morajo prizadevati vsi udeleženci dogovarjanja in sporazumevanja na lovskogojitvenem in gozdnogospodarskem območju,
- pri dogovarjanju in sporazumevanju je treba upoštevati širše družbene interese, sprejete obveznosti pa je treba v celoti izpolnjevati.

Poleg navedenih pa so razprave potekale med vsemi udeleženci družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja v lovskogojitvenem območju. Vse to kaže na veliko prepletenost strokovne in družbene (politične) težave. Dokler na postojnskem območju niso uspeli na republiškem političnem vrhu, vsaj s pridobitvijo minimalne podpore ali pa vsaj, da usklajevanju ni bilo mogoče več nasprotovati, vsaj javno ne, na gozdnogospodarskem območju niso mogli premakniti ničesar.

6 ZAKLJUČEK

S podobnimi razmerami, kot so se srečevali na postojnskem gozdnogospodarskem območju v drugi polovici 20. stoletja, se dandanes srečujejo marsikje v Sloveniji.

Pri tako velikem vplivu rastlinojede divjadi na pomlajevanje, kot jih kažejo najnovejše analize (Hafner in sod., 2016) se bodo lahko oblikovali samo nekakovostni, glede zastopanosti vrst osiromašeni gozdovi. Razvoj gozdov gre torej v smer, ki si je ne želijo niti gozdarji niti lovci, saj se tako slabšajo življenjske razmere za gozd in divjad. Taki sestoji tudi ne bodo mogli več trajno opravljati vseh splošnokoristnih funkcij: varovalne, socialne in

proizvodne, kar družba od njih pričakuje. Rastiščni potencial je vse slabše izkoriščen in posledice bodo vedno manjši mogoče poseki (etati).

Urejanje razmerij med rastlinsko in živalsko komponento v kulturni krajini je trajno, nikoli končano delo. Pokazalo se je, da z majhnim povečevanjem odstrela iz leta v leto le sledimo povečevanju populacij rastlinojedov, kar ne vodi k izboljšanju ne pri divjadi ne pri obnovi gozdov. Da bi dosegli dejansko zmanjšanje preveč številne populacije rastlinojedov, je treba bolj poseči vanje. Največja napaka pa je slaviti dosežke, se samo za kratek čas oddahnuti, kajti hitro se lahko spet znajdemo na začetku in vse mukotrpno delo bo treba ponavljati brez doseženih rezultatov.

7 LITERATURA

- Gašperšič, F. 1974. Zakonitosti naravnega pomlajevanja jelovo-bukovih gozdov na visokem krasu snežniško-javorniškega masiva. Strokovna in znanstvena dela Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani. Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije.
- Hafner, M., Černe, B., Stergar, M., Terglav, P., Jonozovič, M., Poljanec, A. 2016. Analiza poškodovanosti gozdnega mladja od rastlinojede divjadi v letih 2010 in 2014. Zavod za gozdove Slovenije.
- Kindler, V. 1951. Škoda, ki jo povzroča jelen. Gozdarski vestnik, str. 246–248.
- Perko, F. 1977. Vpliv divjadi na naravno obnovo jelovih in bukovih gozdov na visokem Krasu. Gozdarski vestnik str. 191–204.
- Perko, F. 1978. Pomen »kontrolne« pri gospodarjenju z gozdnimi ekosistemi v snežniških gozdovih. Gozdarski vestnik, str. 75–87.
- Perko, F. 1979. Obseg in posledice recentnih regresij, ki nastajajo zaradi negativnega vpliva preštevilne rastlinojede divjadi na postojnskem gozdnogospodarskem območju. Gozdarski vestnik str. 111–114.
- Perko, F. 1982. Metode in prvi izsledki kvantificiranega vpliva divjadi na gozdno vegetacijo. Str. 121–160. V Gozd-divjad. Gozdarski študijski dnevi v Ljubljani, 28. in 29. januar 1980. Biotehniška fakulteta, Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, VTOZD za gozdarstvo. Ur. M. Accetto.
- Perko, F., 1983. Bestimmung des höchstzulässigen Verbissgrades am Jungwuchs. Schweizerische Zeitschrift für Forstwesen Journal forestier suisse. Str. 179–189.
- Perko, F. 1985. Tradicija gozdnogospodarskega načrtovanja na visokem krasu. Str. 33–48. V Pomen zgodovinske perspektive v gozdarstvu. Gozdarski študijski dnevi 1985. Biotehniška fakulteta VTOZD za gozdarstvo. U. Anko, B.
- Perko, F., 2002. Zapisano v branikah. Gozdovi in gozdarstvo od Snežnika do Nanosa skozi čas. Gozdarsko društvo Postojna. 272 s.
- Schollmayer – Lichtenberg, H., 1998: Snežnik in schönburški vladarji – Zgodovina gospostva Snežnik na Kranjskem. Gozdno gospodarstvo Postojna, prevod Jože Sterle. 94 s.
- Simonič, A. 1977. O lovstvu v Loški dolini, str. 223–229. V Notranjski listi I.
- Simonič, A., 1979. Gospodarjenje z jelenjadjo in njenim življenjskim okoljem na Notranjskem lovskogojitvenem območju v letu 1978. Str. 1–20. V Pregled gojitve in odstrela jelenjadi v lovskem letu 1978. Notranjsko lovskogojitveno območje 48 s. Katalog ob razstavi 26. maj – 3. junij 1979.
- Simonič, A., 1982. Kontrolna metoda v gospodarjenju z divjadjo, str. 161–213. V Gozd-divjad. Gozdarski študijski dnevi v Ljubljani, 28. in 29. januar 1980. Biotehniška fakulteta, Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, VTOZD za gozdarstvo. Ur. M. Accetto.
- Steinberg, F. A., 2015 Temeljito poročilo o na Notranjskem ležečem Cerknškem jezeru, natisnjeni 1758 leta. Prevod založila Knjižnica Jožeta Udoviča Cerknica.
- Veselič, Ž., 1978. Analiza vpliva divjadi na naravno obnovo jelovo-bukovih gozdov visokega Krasa. Strokovna naloga. Gozdno gospodarstvo Postojna. Zavod za gozdove Slovenije. 2012. Gozdnogospodarski in lovskoupravljavski načrti območij za obdobje 2011–2020. Povzetki za Slovenijo.
- Zavod za gozdove Slovenije. 2017. Poročilo zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za leto 2016.